

Miljö- och energidepartementet

103 33 Stockholm

BEGÄRAN OM YTTRANDE ÖVER KLIMATANPASSNINGsutredningens BETÄNKANDE SOU 2017:42 VEM HAR ANSVARET?

Er beteckning: Remissyttrande Klimatanpassningsutredningen

SAMMANFATTNING

Länsstyrelsen anser att utredningens kraftiga avgränsning gör att den missar viktiga frågor kopplade till miljö och stadens interaktion med landsbygden. För bebyggelse inom detaljplan som utredningen avgränsar sig till bidrar utredningen med ett antal bra förslag. Länsstyrelsen avstyrker förslaget i 8.4 om ökade möjligheter för en optimerad dagvattenhantering. Länsstyrelsen anser inte att utredningen förtydligt ansvarsfördelningen av befintlig bebyggelse utan till större delen beskrivit dagens situation och problembild.

Länsstyrelsen anser att den föreslagna finansieringen är viktig för att bedriva ett fortsatt effektivt klimatanpassningsarbete. Den föreslagna nationella strategin för klimatanpassning ser Länsstyrelsen som en viktig del i att öka samordningen i Sveriges samlade klimatanpassning.

SYNPUNKTER PÅ UTREDNINGENS AVGRÄNSNINGAR

Utredningen har avgränsats så kraftigt att bara en mindre del av den klimatanpassning av samhället som behövs berörs i utredningen. Utredningen omfattar endast en av de sex kategorier som den förra klimat- och sårbarhetsutredningen identifierade. Även inom det utvalda området ”bebyggelse och byggnader” har avgränsningar gjorts av klimateffekter och samhällsfaktorer. Värmeböljor saknas och den lagstiftning som behandlas är nästan enbart plan- och bygglagen. Länsstyrelsen anser att saknaden av kopplingar till miljöbalken är en brist i utredningen.

Utredningens avgränsning gör att stadens interaktioner med landsbygd och miljön i och runt staden saknas. I hantering av vatten- och översvänningsfrågor anser Länsstyrelsen att analysen måste ske i avrinningsområden, eftersom vattnet som avleds från staden får konsekvenser nedströms på samma sätt som

bebyggelse påverkas av vad som händer uppströms. Länsstyrelsen saknar analyser och förslag som tar hänsyn till detta.

SYNPUNKTER PÅ BETÄNKANDETS FÖRSLAG

7.2 Gällande ansvarsfördelning

Länsstyrelsen anser att det finns behov av att förtydliga ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och enskilda fastighetsägare för anpassning av befintlig bebyggelse till ett förändrat klimat. Utredningen beskriver problembilden på ett tydligt sätt men den bidrar inte till ökad tydlighet när det gäller ansvarsfördelningen för klimatanpassning i befintlig bebyggelse.

7.3 Analys om risker på grund av climateffekter och en strategi i översiktsplanen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och ser det som ett förtydligande av PBL. Länsstyrelsen anser att redan dagens regelverk ställer krav på att kommunen ska redovisa risker för olyckor, översvämning och erosion. Ett förtydligande är dock positivt eftersom det finns brister i kommunernas hänsyn till riskerna för ras, skred, erosion och översvämning i översiktsplanering. Möjligheten till statsstöd bedöms kunna bidra till att få fler kommuner i Kronoberg att förbättra sin redovisning av dessa frågor i sina översiktsplaner.

7.4.2 Utredningens förslag om beredning av och innehåll i en nationell strategi

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att en ny utredning bör tillsättas för att lämna förslag till en nationell strategi för klimatanpassning. En ny utredning bör då utreda de frågor kring ansvarsfördelning och finansiering som Klimatanpassningsutredningen inte haft förutsättningar för. Länsstyrelsen delar utredningens slutsatser om vikten av att en nationell strategi för klimatanpassning kommer till stånd.

Länsstyrelsen anser att det är av stor betydelse att en nationell strategi tydliggör övergripande frågor kring ansvarsfördelning och finansiering samt att en struktur för uppföljning av myndigheters handlingsplaner skapas. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att en nationell strategi har ett helhetsperspektiv där alla aspekter av samhällets klimatanpassning beaktas.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att ta ett politiskt ställningstagande om vilket scenario och tidsperspektiv som klimatanpassningsarbetet ska utgå ifrån avseende bebyggelse, men vill understryka att olika typer av bebyggelse har olika livslängd och behov av säkerhet. Länsstyrelsen ser därför behov av olika ställningstaganden om scenario och tidsperspektiv för olika typer av bebyggelse, ex bostäder sjukhus, miljöfarlig verksamhet med mera.

7.4.3 Utredningens förslag om en ny myndighetsstruktur

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag kring utökad roll för Boverket och bedömer att det kan ge ett stöd för Länsstyrelsens arbete med klimatanpassning som berör bebyggelse. Länsstyrelsen vill dock poängtera att behovet av klimatanpassning inte är begränsat till byggnader och att alla myndigheter som berörs av ett förändrat klimat behöver ha i sitt regleringsbrev att integrera klimatanpassning i sina verksamhetsområden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med tillsynsvägledning till länsstyrelserna. Det kan ge en bättre samordning mellan länsstyrelserna och minska risken för dubbelarbete. Det är dock viktigt att det finns möjligheter att göra olika prioriteringar utifrån regionala skillnader i klimatutmaningar och behov i kommunerna. Det är också viktigt att en tillsynsvägledning omfattar frågor som inte varit med i denna utredning, ex värme, uppströms och nedströms vatten samt relevant miljö- och vattenlagstiftning.

Tredje stycket av förslaget om hur Länsstyrelsen ska stödja kommunerna är otydligt och vad som avses med ”relevant underlag” är oklart. Länsstyrelsen stödjer i nuläget kommunerna med regionala planeringsunderlag som är kostnadsfria, men detaljerade planeringsunderlag som oftast behövs för klimatanpassning vid detaljplanering är det kommunens ansvar att producera och bekosta. Om man på regional nivå skulle ta fram detaljerat planeringsunderlag över stora ytor utan att veta var bebyggelse ska läggas vore det i många fall en orimligt hög samhällskostnad.

7.5 Nybyggnation på riskfylld mark enligt äldre plan

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget som är viktigt för att förhindra bebyggelse i kända riskområden. En svårighet kan dock vara att avgöra när riskerna är ”uppenbara”.

8.4 Ökade möjligheter för en optimerad hantering av dagvatten

Länsstyrelsen ser likt utredaren ett behov av att kunna lägga större ansvar på fastighetsägare för att kunna få till en kostnadseffektiv och renande dagvattenhantering. Problemet är att förslagets utformning ger kommuner möjligheter att skjuta över stort ansvar på fastighetsägare samtidigt som det förblir oklart vilka krav som ställs på kommunens utredningar för att förelägga fastighetsägare att göra åtgärder. Vidare är det också oklart hur långtgående åtgärder kommunen kan kräva samt hur detta är tänkt att kopplas till VA-taxan. Det finns heller inget i förslaget om hur tillsyn ska utövas av Länsstyrelsen som i nuläget har mycket begränsade resurser till den här typen av tillsyn.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget i sin nuvarande form på grund av att det innebär en otydligt definierad möjlighet för kommuner att lägga ansvar på fastighetsägare utan fungerande kontrollfunktioner. För att tillstyrka förslaget skulle Länsstyrelsen vilja se en konkretisering av villkor för att kommunen ska kunna förelägga fastighetsägare att omhänderta dagvatten. Detta behöver också tydligt kopplas till VA-taxan. Vidare behöver också behovet av tillsyn tydliggöras för att upprätthålla likartade bedömningar över landet och en rättssäker hantering.

Länsstyrelsen har idag tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV) och skulle behöva utökade resurser för att kunna genomföra detta.

8.5.1 En vägledning för kommunerna

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, men ställer sig tveksam till om en kunskapsvägledning ger önskvärd effekt i form av förändrad dagvattenhantering med lägre risk för översvämning. Om vägledningen ska bli användbar även för befintlig bebyggelse ställer det stora krav på att Boverket tar ett helhetsgrepp om dagvattenfrågan. Både för att lösa rening av dagvatten och ta hänsyn till Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens synpunkter bifogade utredningen. Frågan om dagvattenhantering är komplex, berör flera lagstiftningar samt olika myndigheter och aktörer.

9. Finansiering

Länsstyrelsen anser att det är olyckligt att utredningen inte haft förutsättningar för att utreda frågan om finansiering av klimatanpassningsåtgärder. Det är en avgörande aspekt för att föra arbetet vidare. Kostnaderna bör dessutom sättas in i ett samhällsekonomiskt perspektiv för att tydliggöra vad samhällets kostnader kan bli om inte åtgärderna vidtas.

10. Konsekvensanalys

Länsstyrelsen delar bedömningen att utredningens förslag innebär en något förstärkt roll för Länsstyrelsen. Länsstyrelsen tillstyrker föreslagna resursförstärkningar till länsstyrelserna för att förstärka befintligt arbete med klimatanpassning.

Utredningen för ett resonemang om hur kommunerna ska kompenseras för ökade krav på översiktsplaneringen (stycke 7.3) och förespråkar att det blir ett generellt statsstöd på 36 miljoner under åren 2019, 2020, 2021 och 2022.

Utredningen specificerar inte närmare hur stödet ska fördelas utom att det är lämpligt att koppla till kommunens befolkning. Länsstyrelsen anser att det skulle vara olämpligt att endast koppla till befolkningsstorlek eftersom små kommuner idag oftast har de största utmaningarna att ta med klimatrelaterade risker i översiktsplanering. Oavsett stödform anser Länsstyrelsen att det är viktigt att faktorer som ytan på kommunen och mängd vattendrag beaktas så att även små kommuner kan täcka kostnaderna för förslaget.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Klimatanpassning är ett mycket brett område och Länsstyrelsen delar utredarens uppfattning att det behövs fler utredningar om hur klimatanpassning ska integreras i övriga sakområden och lagstiftningar.

De som deltagit i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Ingrid Burman med Max van Meeningen som föredragande. I handläggningen av yttrandet har även följande handläggare deltagit Gunnel Henriksson länsarkitekt, hållbar samhällsplanering och Maria Levin miljöskydd, Martin Sjödahl enhetschef miljövårdsenheten.

Ingrid Burman
Landshövding

Max van Meeningen
Samordnare för klimatanpassning